כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה מו.

אמר לו ר"ע והלא כבר נאמר אבד תאבדון. תימה הא לאיצטריך לר"ע למדרש אבד ואמר כך מאבדון כר' יוסי כר' יהודה דקס בשיטת דר' יוסי הגגילי דלכאורה משמע דר"ע ס"ל במתני' כר' יוסי הגגילי דא"ל אי (ג) אדון לפניך ומתון פ"ה דמתני' נמי משמע הכי וי"ל דודאי ר"ע דמתני אליבא דר' יוסי הגגילי קאמר ולא ס"ל אכן ק"ל קנת דלעיל קאמר דלר' יוסי כר' יהודה מיבעי קרא כן לדר"ע אלמא כוותיה דריש להו לקרא וי"ל דה"ק ליה לרבדני עקיבא אליבא ר' יוסי הגגילי: **בהמה** תוכיח. פירוש דאפילו בהמה (ד) עצמה איכא נאסרת להדיוט אם לא עשה כה מעשה והא דאמרינן לקמן בפ' ר' ישמעאל (דף נד.) המשתחוה לבהמת מכירו לא אסרה ה"ה לשל עצמו והא דקאמר מכירו לגויי דאף בשל מכירו אסרה בעשיית מעשה אי נמי קמ"ל דאף לגבוה לא אסרה כיון שאינה שלו: **מבהמה** תמה ומאילן יבש. כאן פרש"י מה שכתבתי לעיל דהוי שלו ולבסוף עבדו לגבוה הלא השוה שבהן שאין בהם תפיסת ידי אדם ומותר אף כשהן תפיסת יד אדם בשם מן המקום ההוא [a]לכנות לה שם יכול לשבח לשבח ס"ד אלא יכול לא לשבח ולא לגנאי ת"ל [b]ושקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא הא כיצד [c]היו קורין אותה בית גליא קורין אותה בית כריא[d] עין כל עין קוץ תני תנא קמיה דרב ששת [e]העכו"ם העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין [f]ועובדיהן בסייף ואת הזרעים ואת הירקות הן אסורין ועובדיהן בסייף א"ל דאמר לך מני [g]רבי יוסי בר יהודה היא דאמר אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור ולוקמה [h] באילן שנטעו מתחלה לכך ורבנן לא ס"ד דקתני דומיא דהר מה הר שלא נטעו מתחלה לכך אף האי נמי שלא נטעו מתחלה לכך איתמר [i]אבני הר שנדלדלו בני רבי חייא ורבי יוחנן חד אמר אסורות וחד אמר [j]מותרות מ"ט דמ"ד מותרות כהר מה הר שאין בו תפיסת ידי אדם ומותר אף הני שאין בהן תפיסת ידי אדם ומותרין מה להר שכן מחובר בהמה תוכיח מה לבהמה שכן בעלת חיים הר יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאין בהן תפיסת ידי אדם ומותר אף [k]כל שאין בהן תפיסת ידי אדם ומותר מה להצד השוה שבהן שכן לא נשתנו מברייתן אלא אתיא מבהמה בעלת מום ומהר ואי נמי מבהמה תמה ומאילן יבש ומאן דאסר להכי כתיב שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו דאע"ג דאתיא מדינא להיתרא לא תתיא תסתיים דבני ר' חייא דשרו דבעי חזקיה זקף ביצה להשתחוות לה מהו קא סלקא דעתך להשתחוות לה והשתחוה לה וקא מיבעיא ליה האי זקיפתה אי הוי מעשה אבל לא זקף לא מיתסרא ש"מ בני ר' חייא דשרו לא לעולם אימא לך בני רבי חייא דאסרי [l] דהשתחוה לה אע"ג דלא זקפה אסורה והכא במאי עסקינן כגון שזקף ביצה להשתחוות לה ולא השתחוה לה ולמאן אי [m]למאן דאמר עבודת כוכבים של ישראל אסורה מיד אסורה אי למאן דאמר עד שתיעבד הא לא פלחה לא צריכא כגון שזקף ביצה להשתחוות לה ולא השתחוה לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה [n] כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל [o]ישראל [p]שזקף לבינה להשתחוות לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה אסורה וקא מיבעיא ליה לבינה הוא דמינכרא זקיפתה אבל ביצה לא או דלמא [q]לא שנא תיקו: בעי רמי בר חמא המשתחוה להר (מותר) אבנים הנתצבות בו מותרות לבנות מהן מזבח אי לא אמר לו ר"ע והלא כבר נאמר [a]אבד תאבדון אם כן מה ת"ל [b]ואבדתם את שמם מן המקום ההוא [c]לכנות לה שם יכול לשבח לשבח ס"ד אלא יכול לא לשבח ולא לגנאי ת"ל [d]ושקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא הא כיצד [e]היו קורין אותה בית גליא קורין אותה בית כריא[f] עין כל עין קוץ תני תנא קמיה דרב ששת [g]העכו"ם העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין [h]ועובדיהן בסייף ואת הזרעים ואת הירקות הן אסורין ועובדיהן בסייף א"ל דאמר לך מני [i]רבי יוסי בר יהודה היא דאמר אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור ולוקמה [j] באילן שנטעו מתחלה לכך ורבנן לא ס"ד דקתני דומיא דהר מה הר שלא נטעו מתחלה לכך אף האי נמי שלא נטעו מתחלה לכך איתמר [k]אבני הר שנדלדלו בני רבי חייא ורבי יוחנן חד אמר אסורות וחד אמר [l]מותרות מ"ט דמ"ד מותרות כהר מה הר שאין בו תפיסת ידי אדם ומותר אף הני שאין בהן תפיסת ידי אדם ומותרין מה להר שכן מחובר בהמה תוכיח מה לבהמה שכן בעלת חיים הר יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאין בהן תפיסת ידי אדם ומותר אף [m]כל שאין בהן תפיסת ידי אדם ומותר מה להצד השוה שבהן שכן לא נשתנו מברייתן אלא אתיא מבהמה בעלת מום ומהר ואי נמי מבהמה תמה ומאילן יבש ומאן דאסר להכי כתיב שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו דאע"ג דאתיא מדינא להיתרא לא תתיא תסתיים דבני ר' חייא דשרו דבעי חזקיה זקף ביצה להשתחוות לה מהו קא סלקא דעתך להשתחוות לה והשתחוה לה וקא מיבעיא ליה האי זקיפתה אי הוי מעשה אבל לא זקף לא מיתסרא ש"מ בני ר' חייא דשרו לא לעולם אימא לך בני רבי חייא דאסרי [n] דהשתחוה לה אע"ג דלא זקפה אסורה והכא במאי עסקינן כגון שזקף ביצה להשתחוות לה ולא השתחוה לה ולמאן אי [o]למאן דאמר עבודת כוכבים של ישראל אסורה מיד אסורה אי למאן דאמר עד שתיעבד הא לא פלחה לא צריכא כגון שזקף ביצה להשתחוות לה ולא השתחוה לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה [p] כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל [q]ישראל [r]שזקף לבינה להשתחוות לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה אסורה וקא מיבעיא ליה לבינה הוא דמינכרא זקיפתה אבל ביצה לא או דלמא [s]לא שנא תיקו: בעי רמי בר חמא המשתחוה להר (מותר) אבנים הנתצבות בו מותרות לבנות מהן מזבח אי לא

כים גליא. (ד) לשון גוזה גלי: **כים כריא.** לשון תפירה ושפלות: **ועובדיהן בסייף.** דבני מת נעלוו על עבודת כוכבים בסנהדרין (דף ט.), ואמרינן התם כל מיתה האמורה לבני מת אינה אלא סייף: **ולוקמה בזרעים שזרען מאחלה לכך: ורבנן.** דאסורין ואפילו לרבנן: **שנדלדלו.** נעקרו מאליהן והשתחוה עכו"ם להם: **בהמה סוכים.** שאינה מחובר ואינה נאסרת בהשתחויה דמדאסר רחמנא נעבד לגבוה דכתיב מן הנקרב[a] ולא כל הנקר להוציא הנעבד בפרק שור שנגח (ב"ק דף מ:) מכלל דלהדיוט שרי דאי להדיוט אסור למה לי קרא לגבוה הא ממשקה ישראל כתיב[b] מן המותר לישראל: **מבהמה בעלת מום.** דאינה נאסרת נמי אם השתחוה לה: **ומהר.** דכי פרכת מה לבהמה שכן בעלת חיים הלכך תאיבה ולא מיתסרא הר יוכיח מה להר שכן מחובר בהמה תוכיח וחזר הדין כו' הצד השוה שבהן שאין (ה) תפיסת יד אדם וזהו טעם עצמו להתיר שאין יכולין לתלות טעם היתרן בטעם אחר דאי אמרת היתרן משום מחובר הרי בהמה ואי משום חיים הרי הר ע"כ טעם היתרן משום דאין בהן תפיסת יד אדם שבדבר זה הושוו שניהן אף אני אביא כל השווין להן כדבר זה שיהו מותרין והשתא ליכא למיפרך שכן לא נשתנו מברייתן דהא בהמה נשתנית במום: **ומאילן יבש.** דנשתנה מברייתו ואפי' הכי לא מיתסר לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בר' יהודה הלא השוה שבהן שאין בהם תפיסת יד אדם נשם עבודת כוכבים דתפיסה דעטיעה דמעיקרא לא הוי תפיסה לרבנן דלאו אילן שעלה מאליו דאפילו לר' יוסי לא מיתסר כל זמן שלא עשה מעשה בגופו: **לפכי כתיב שקץ תשקצנו.** בעבודת כוכבים לאתויי הנך דאע"ג דאתא מדינא להיתרא כדאמרן לא תייתינהו להיתרא וממשמעותא דקרא נפקא דמשמע כל דכשות שאתה דורש בעבודת כוכבים לא תדרשם אלא לשקץ ולאסור ואין לך לתיר בו אלא מה שהתיר לך הכתוב בפירוש: **בני רבי חייא.** יהודה וחזקיה שמן[c]: **הוי מעשה.** (ו) דאכתי איכא תפיסת יד אדם. אלמא בני ר' חייא תפיסת יד בעו: **נעולם אימא לך בני ר' חייא.** הוא דאמרי דלא בעינן תפיסת יד בדבר תלוש (ז) ולא בבעלי חיים כין בעובד כוכבים בין בישראל ונאסרת מיד בהשתחוה: **והכא.** כגון שזקפה ולא השתחוה לה: **עבודת כוכבים של ישראל.** שהקיש ישראל לעבדה פלונתא דר' שמעאל ור"ע בפ' ר' ישמעאל (לקמן נא:): **ולמאן.** אליבא דמאן קבעי חזקיה למילתיה כיון דאיהו לא (ח) תפיסת ידי אדם בעי הא בשל עבודת כוכבים בעמידה כין הוי מעשה הרי קראה עבודת כוכבים ולמ"ד עבודת כוכבים של ישראל אסורה מיד הא נמי אסורה מיד ולמ"ד עד שיעבדוה הא לא פלחה ופשיטא דצריכא: **לא צריכא כו'.** לעולם אליבא דמ"ד עד שתיעבד קבעי ליה: **וכגון.** דהשתחוה לה עובד כוכבים אחר זקיפתו של ישראל ולא אמרינן הא לאו דעובד כוכבים הוא ואין יכול לאסור בהשתחואה דבר שאינו שלו וכדרב יהודה אמר שמואל כו' והאי מעשה דבעינן משום גילוי דעתא דאי לאו דגלי ישראל דעתיה לא הוה מיתסרא בהשתחואה דעובד כוכבים: (י) **אסורה.** אפילו למ"ד עד שתיעבד ולא אמרינן הא לאו דעובד כוכבים הוא ואין יכול לאסור בהשתחואה דבר שאינו שלו לד"ה. והך זקיפה דנקט משום גלויי דעתא ישראל לשם עבודת כוכבים לא מיתסרא דכיון דשל ישראל הוא אינה נאסרת בהשתחוואתו של עובד כוכבים שהרי אינה שלו והאי טעמא מפרשינן במלתיה דשמואל לקמן בפרק ר' ישמעאל (דף נג:). וה"ג לענין גלויי דעתא קבעי לה חזקיה ולא משום מעשה דבדבר תלוש ולאו בעלי חיים לא בעינא מעשה בגופו ונאסר מיד בהשתחואה לבני ר' חייא וקמיבעיא ליה לחזקיה (כ) דוקא לבינה דמינכרא זקיפתה שרחבה יותר על עניה וכשהיא זקופה גראית גבוה ואיכא גלויי דעתא אבל ביצה לא כו': (ל) **נעבד.** דבעלי חיים אסור לגבוה ואע"ג דשרי להדיוט וקמיבעיא ליה מי חייל שם נעבד על המחובר לאסרו לגבוה או לא: ואם

אימא לך דבני ר' חייא היא דאמרי דמיבעי ליה כו'.

מסורת הש"ס

a) תמורה כח:, ב) [תוספ' פ"ו ה"ט], ג) [כס"מ נוסף: פרי מלך פרי כלכו], ד) [תוספ' שם ה"ל], ה) [לעיל מה: לקמן מח.], ו) [לקמן נט.], ז) [לקמן נח:], ח) לקמן נב:, ט) [וקרא לא], י) [חזקאל מה], כ) [כמלאיתא ביבמות סה: יומא פ. מ.], ל) [שריך לע"ב].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולוקמה בזרעים שזרען מאחלה לכך ורבנן: (ב) שם כמי ר' חייא דאמרי והשתחוה: (ג) שם ובי הא דאמר: (ד) רש"י ד"ה בית גליא לשון גוזה הפ"ד: (ה) ד"ה ומהר דכי יכו שאין בהן תפיסת יד אדם תהו טעמו להיתרא וכו' ואי משום בעלת חיים: (ו) ד"ה ומאילן וכו' דלאו אילן הוי הוא שעתא כשנטעו גרעין וכו' תפיסה ואסר לא משמתת לה אלא כאילן שעלה מאליו דאפי' לרבי יוסי בר יהודה לא מיתסר: (ז) ד"ה הר מעשה דבהכי איכא: (ח) ד"ה לעולם וכו' כדכר תלוש דלאו בבעלי חיים: (ט) ד"ה ומאילן וכו' דאיהו לא בעי תפיסת ידי אדם חה לשם: (י) ד"ה אסורה אפילו. כ"ג דבור זה מיותר: (כ) ד"ה לבינה וכו' וקמיבעיא ליה לחזקיה אי בינתא דוקא לבינה: (ל) תוס' ד"ה אמר וכו' דא"ל אי אובין ואדון לפניך וכו' מיבעי ליה קרא וכו' אליבא דרבי יוסי הגגילי: (מ) ד"ה בהמה וכו' בהמה של עצמו אינה נאסרת:

מוסף רש"י

בית כריא. בית הכסא לשון כרו שהם (תמורה כח:). להשתחוות לה. ולא השתחוה לה, ובא עכו"ם והשתחוה לה אסורה. אע"פ שאינה שלו (לקמן נג:).

רבינו חננאל

שנאמר שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא. הא כיצד אם היו קורין אותה בית גליא קורין אותה בית כריא. עין כל. עין קוץ: **תני** תנא קמיה דרב ששת העכו"ם העובדין את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ועובדיהן בסייף. עובדי הירקות והזרעין הן אסורין ועובדיהן בסייף: מני ר' יוסי בר' יהודה היא. מדקתני זרעים דאהרי זרעים דומיא דהר מה הר שלא נעשה מתחלה לכך אף זרעים שלא נעשו מתחלה לכך והן אסורין: אתמר אבני הר שנדלדלו ולא נתפרקו לגמרי אלא הן תלויות כמו אבר מדולדל ונעבדו אותן האבנים. ר' חייא ור' יוחנן חד אמר מותרין הן כהר. מה הר אין בו תפיסת ידי אדם. כלומר אין בו מעשה בן אדם

עין משפט נר מצוה

נב א מי' פ"ט מהלי מלכים הלכה ב:
נג ב ג מי' פ"ח מהלי עבודת כוכבים הלכה ג סמג לאוין מה טושי"ע י"ד סי' קמה סעי' ח:
נד ד מי' שם הלכה ג סמג שם טור ש"ע י"ד סי' קלט סעי' ג הגהג"ה:
נה ה מי' שם סמג שם:

תורה אור השלם

1. אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: דברים יב ב
2. ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשרתיהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא: דברים יב ג
3. ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא: דברים ז כו

רבינו חננאל (המשך)

ומוהר. אף אבנים הללו כך. ומקשינן מה להר שכן מחובר כולו האמר באבני ההר שנדלדלו שאינן מחוברות בהמה תוכיח שאינה מחוברת בקרקע ומוהרת לחולין: ודחינן מה לבהמה אינה נאסרת אם נעבדה בתנאה שכן בעלת חיים. תאמר באבנים שנדלדלו שאינן בעלת חיים. הר יוכיח מה להר כו'. [מה להצד] השוה שבהן שכן לא נשתנו מברייתן. תיתי מבהמה בעלת מום ומהר אי נמי מאילן יבש ומבהמה תמימה שהרי נשתנו. הבהמה נעשית בעלת מום והאילן יבש. ואע"פ שנשתנו ועבדם לא נאסרו. כך אבני הר שנדלדלו לא נאסרו. ומאן דאסר סבר אע"ג דמדינא שרו לא תשתייריה דכתיב ותעב תתעבנו כי חרם הוא. כ) ודייקי חזקיה בר' חייא זקף ביצה להשתחוות לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה אסורה. וקא מיבעיא ליה לבינה הוא דמינכרא זקיפתה אבל ביצה לא או דלמא לא שנא תיקו: בעי רמי בר חמא המשתחוה להר (מותר) אבנים הנתצבות בו מותרות לבנות מהן מזבח אי לא

---

a) נראה דל"ל מדקתני זרעים והרים אלמא זרעים דומיא דהר וכו'. b) נראה דל"ל ודייקי דיהודה וחזקיה נמי ר' חייא הוא דשרו מדבני חזקיה זקף כיפה וכו' ש"מ בני חייא הוא דשרו הכדר בתי לעולם